

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 57 0 Пс 093635 19 Рев 2
Бања Лука, 06.02.2020. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља „А.Т.“ д.о.о. Л. кога заступа пуномоћник Д.М., адвокат из Б.Л., против тужене „Н.б.“ а.д. Б.Л., коју у ревизионом поступку заступа пуномоћник Ј.Ч., адвокат из Б.Л., Улица ..., ради накнаде штете, вриједност спора 977.915,00 КМ, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 093635 12 Пж од 09.09.2013. године, на сједници одржаној дана 06.02.2020. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Захтјев туженог за накнаду трошкова ревизионог поступка, на име састава одговора на ревизију, у износу од 4.387,50 КМ, се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бањој Луци број: 57 0 Пс 093635 11 Пс од 26.10.2012. године тужена је обавезана да тужитељу, на име накнаде штете, исплати износ од 977.915,00 КМ, са законском затезном каматом почев од 29.09.2009. године па до исплате, као и да му надокнади трошкове парничног поступка у износу од 28.614,10 КМ, са законском затезном каматом почев од пресуђења па до исплате. Захтјев тужитеља за накнаду трошкова поступка, преко досуђеног износа, одбијен је као неоснован.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 093635 12 Пж од 09.09.2013. године, жалба тужене је усвојена и првостепена пресуда, у побијаном усвајајућем дијелу, се преиначава тако што је тужбени захтјев тужитеља у цјелости одбијен. Тужитељ је обавезан да туженој надокнади трошкове парничног поступка у износу од 12.940,00 КМ.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија тужитељ због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда преиначи или да се иста укине и предмет врати другостепеном суду на поновно суђење.

У одговору на ревизију тужени сматра да је изјављена ревизија неоснована, а ставља и захтјев за накнаду трошкова ревизионог поступка.

Ревизија није основана.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља да се тужена обавезе да му, на име накнаде штете, исплати износ од 977.915,00 КМ, са законском затезном каматом, уз накнаду трошкова поступка.

Захтјев тужитеља је утемељен на тврдњи да је тужени, плаћањем износа од 500.000,00 ЕВРА по гаранцији која је престала да правно важи, те каснијом наплатом плаћеног износа са рачуна тужитеља, истоме проузроковао штету у захтјеваном износу.

Одлучујући о захтјеву тужитеља, на темељу резултата доказног поступка, првостепени суд је утврдио: да је дана 01.08.2008. године између ТДР д.о.о. из Р. (као кредитора) и тужитеља (као корисника кредита) закључен уговор о кредиту, којим је тужитељу одобрен кредит у износу од 1.591.710,84 ЕВРА, те којим се тужитељ обавезао да ће у сврху обезбјеђења уговора дати гаранцију банке, која мора садржавати клаузуле неопозива, безусловна, без приговора и платива на први позив; да је између тужитеља и ТДР д.о.о. Р. закључен анекс уговора о кредиту, којим су дефинисали рок отплате кредитних средстава, те је као средство обезбјеђења дефинисана банкарска гаранција платива на први позив на износ од 500.000,00 ЕВРА, уз двије бјанко трасиране и акцептиране мјенице које морају садржавати клаузулу без протеста; да је између тужитеља и тужене дана 30.10.2008. године под бројем 0750080656 закључен уговор о издавању плативе гаранције број 0750080656 у износу од 500.000,00 ЕВРА у корист ТДР д.о.о. Р., са роком важења ид 01.11.2008. до 01.11.2009. године, уз обавезу тужитеља (као налогодавца) да уредно изврши уговорне обавезе које чине предмет гаранције (члан 2. уговора), а уколико налогодавац не изврши или неуредно изврши те обавезе, па због тога тужена буде приморана да плати по гаранцији, да ће се исплаћени износ са даном исплате аутоматски претворити у кредит (члан 3. уговора); као средство обезбјеђења овог уговора тужитељ је, између осталог, био у обавези да туженој достави 20 бјанко потписаних и овјерених налога за пренос; да је одлуком Надзорног одбора тужене од 28.10. 2008. године тужитељу одобрено издавање плативе гаранције у износу од 500.000,00 ЕВРА са роком важења 12 мјесеци; да је гаранцијом број 0750080656 од 31.10.2008. године, са роком важења до 01.11.2009. године, тужена обавјестила „Загребачку банку“ да се неопозиво, безусловно и без приговора обавезује да у корист корисника гаранције ТДР д.о.о. Р. плати било који износ до максимално 500.000,00 ЕВРА, уз доставу књиговодствене картице тужитеља уз захтјев за плаћање, те уз навођење да гаранција потпада под Једнообразна правила за гаранције на позив-Публикација број 458 МТК; да су тужитељ и ТДР д.о.о. Ровињ под бројем 261/09 закључили уговор о куповини и дистрибуцији духанских производа из асортимана ТДР д.о.о. Р., са роком примјене од 01.02.2009. године; да је чланом 19. овог уговора уговорено да са даном примјене овог уговора престају важити сви претходно склопљени уговори уговорних страна; да се у сврху обезбјеђења овог уговора тужитељ обавезао дати гаранцију на износ од 1.500.000,00 ЕВРА по датој гаранцији број 0750080656; да је дана 07.09.2009. године „Загребачка банка“ туженој упутила захтјев за плаћање износа од 500.000,00 ЕВРА по датој гаранцији; да је тужена дана 16.09.2009. године обавјестила „Загребачку банку“ да је закључењем уговора број 261/09 престао да важи уговор по коме је издата наведена гаранција, па да је тиме стављена ван снаге и обавеза тужене да гарантује за обавезу тужитеља; да је дана 18.09.2009. године „Загребачка банка“ туженој поново упутила поруку којом је тужену позвала на плаћање спорне гаранције; да је тужена дана 23.09.2009. године извршила плаћање износа од 500.000,00 ЕВРА по предметној

гаранцији; да је, према подацима из налаза вјештака финансијске струке Дијане Осмић тужитељ туженој дана 28.09.2009. године, 29.09.2009. године и 26.09.2009. године (на темељу датих бјанко налога) платио износ од 500.000,00 ЕВРА у противриједности КМ; да је, по наведеном налазу вјештака финансијске струке, плаћањем износа из спорне гаранције тужена поступала у складу са праксом и основним принципима банкарског пословања.

На темељу тих чињеница, првостепени суд је, имајући превасходно у виду садржај уговора о издавању гаранције (којим се тужена обавезала на издавање плативе гаранције) утврдио да је у конкретном случају ријеч о тзв. акцесорној или јемственој банкарској гаранцији, коју прописује одредба члана 1083. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85 и 57/89 те "Службени гласник Републике Српске" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04- даље: ЗОО), и да је иста престала да важи закључењем уговора број 261/09 о куповини и дистрибуцији духанских производа, с обзиром да је тада престао да важи уговор о кредиту и додатак уговора о кредиту, за обезбјеђење којег уговора је гаранција и дата. Налазећи да је због плаћања износа из предметне гаранције од стране тужене „Загребачкој банци“, односно „ТДР“ Ровињ д.о.о, иако је иста престала да важи, те касније плаћањем тог износа од стране тужитеља туженој, тужитељ претрпио штету, првостепени суд је позивом на одредбе члана 1087., 1083., 1084., 154., 277. и 186. ЗОО, судио тако што је захтјев тужитеља у цјелости усвојио.

Одлучујући о жалби тужене, другостепени суд је, супротно становишту првостепеног суда, закључио да се у конкретном случају ради о банкарској гаранцији „без приговора“ прописаној одредбом члана 1087. ЗОО, која је независна од основног посла. Налазећи да је тужена, сагласно одредби члана 2. б) Једнообразних правила за гаранције (Публикација МТК 458) била у обавези да изврши плаћање по предметној гаранцији и да је поступала на прописани начин, закључио је да није основан захтјев тужитеља за накнаду штете. Слиједом тога, другостепени суд је изјављену жалбу усвојио и првостепену пресуду преиначио тако што је захтјев тужитеља у цјелости одбио.

О ревизији тужитеља против означене другостепене пресуде овај суд је већ одлучивао тако што је пресудом број 57 0 Пс 093635 14 од 03.11.2016. године изјављену ревизију одбио. Одлука овога суда је укинута одлуком Уставног суда БиХ број АП 198/17 од 27.11.2019. године, те је наложено доношење нове одлуке по ревизији тужитеља.

Имајући у виду ставове Уставног суда БиХ из наведене одлуке, овај суд је на сједници вијећа одржаној 06.02.2020. године извршио увид у све доказе који су изведени током првостепеног поступак (материјалне исправе у спису првостепеног суда), превасходно у садржај спорне гаранције, те налази да је одлуком другостепеног суда захтјев тужитеља правилно одбијен.

Основаност захтјева тужитеља у овој парници зависи од оцјене о којој врсти гаранције је у конкретном случају ријеч, односно да ли је ријеч о самосталној гаранцији независној од основног посла или се ради о гаранцији која је зависна од основног посла.

Банкарска гаранција је један од инструмената обезбјеђења обавеза странака из уговорног односа, којом банка гарантује повјериоцу да ће дужник уредно извршити своју обавезу односно да ће банка повјериоцу измирити обавезу по доспјелости уколико то дужник не учини. Банкарска гаранција може, али и не мора бити акцесорног карактера односно може али и не мора зависити од испуњења дужникове обавезе према његовом

повјериоцу, с тим што се увијек ради о банчиној обавези коју ова преузима на себе као гарант.

Под акцесорном банкарском гаранцијом се подразумијева таква гаранција код које банка која је дала гаранцију може да истиче приговоре према кориснику гаранције који потичу из основног уговора, као и приговоре који произлазе из правног односа који је заснован између гаранта и корисника гаранције у моменту када је дата гаранција и тиме преузета гаранцијска обавеза (члан 1083. ЗОО). Код ових банкарских гаранција обавеза банке зависи (поред испуњења општих услова или претпоставки) и од наступања гарантног случаја односно од претходног неиспуњења обавезе дужника из основног правног посла, а гарант може према кориснику да истиче све приговоре из основног посла које би могао истицати и налогодавац као дужник. Због тих особина ова гаранција представља мање ефикасно средство обезбјеђења и у пословној пракси се рјеђе користи. За разлику од ове банкарске гаранције, банкарска гаранција „без приговора“ је прописана одредбом члана 1087. ЗОО. Код ове банкарске гаранције банка не може према кориснику истицати приговоре који се односе на основни правни посао између налогодавца и корисника гаранције односно који се односе на основни правни посао између повјериоца и дужника. Другачије речено, ова гаранција је апстрактна (самостална) у односу на правни посао који је склопљен између налогодавца и корисника, па стога иста представља инструмент осигурања највећег степена (јер банка нема право преиспитивати правну основаност постављеног захтјева за исплату). Налогодавац је дужан да плати банци сваки износ који је банка платила по основу гаранције издате са клаузулом „без приговора“.

У конкретном случају уговором о кредиту и додатку тог уговора, који је закључен између тужитеља и ТДР д.о.о. Р., тужитељ се, као средство обезбјеђења наведеног уговора, обавезао доставити гаранцију банке која мора садржавати клаузулу неопозива, без приговора, платива на први позив. Уговором о издавању гаранције број 0750080656 од 30.10.2008. године, који је закључен између странака, тужена се обавезала да ће издати плативу гаранцију број 0750080656, на износ од 500.000,00 ЕВРА, са роком важења од 01.11.2008. до 01.11.2009. године, везано за наведени уговор о кредиту од 01.08.2008. и додаток тог уговора од 01.09.2008. године, а иста ће бити издата према одлуци Надзорног одбора тужене. Сагласно том уговору тужена је издала спорну гаранцију.

Наиме, тужена је као гарант издала гаранцију број 0750080656 од 31.10.2008. године, у којој је као тражилац гаранције означен тужитељ, а као корисник гаранције је означен ТДР д.о.о. Ровињ. У гаранцији је наведено да се тужени неопозиво, безусловно и без приговора обавезује платити било који износ, а максимално до 500.000,00 ЕВРА, по пријему првог писменог захтјева корисника гаранције, у којем је наведено да је корисник гаранције по уговору о кредиту и додатку тог уговора пласирао новчана средства тужитељу и да није примио поврат новчаних средстава који потражује по овој гаранцији, с тим да захтјев за плаћање буде попраћен копијом књиговодствене документације тужитеља. У гаранцији је означено да иста потпада под Једнообразна правила за гаранције на позив (Публикација МТК 458), а њен крајњи рок важења је 01.11.2009. године. Наведена правила су примјенива само код банкарских гаранција на први позив односно код банкарских гаранција без приговора.

Према томе, из садржаја наведене гаранције, с обзиром да је у гаранцији наведено да ће се плаћање извршити по пријему писменог захтјева уз навођење да је корисник гаранције по уговору о кредиту и додатку тог уговора пласирао новчана средства тужитељу и да није примио поврат новчаних средстава који потражује по овој гаранцији, који наводи о садржини захтјева нису формулисани као услов за плаћање по гаранцији, па се не могу ни тицати основног посла, те с обзиром на остале елементе које гаранција садржи (да се тужени неопозиво, безусловно и без приговора обавезује платити по гаранцији, по пријему првог писменог позива, те навођење да иста потпада под Једнообразна правила за гаранције) произлази да предметна гаранција, по којој је тужена извршила плаћање, представља гаранцију са клаузулом „без приговора“ односно самосталну и апстрактну гаранцију прописану одредбом члана 1087. ЗОО. При томе, се не може узети да је тужена издавањем конкретне гаранције одступила од закљученог уговора о издавању гаранције, с обзиром да није прихватљив став првостепеног суда да платива гаранција представља посебну категорију гаранције, јер сагласно одредби члана 1084. ЗОО банка увијек обавезу из гаранције измирује у новцу (и код обезбјеђења неновчане обавезе), тако да све гаранције имају карактер плативих гаранција. Стога се не могу прихватити ревизиони наводи тужитеља којима се потенцира ова чињеница и истиче да је предметна гаранција издата противно уговору о издавању гаранције. Предњи закључак о врсти предметне гаранције је у складу и са чланом 4. уговора о кредиту, којим се тужитељ, као корисник кредита, обавезао доставити гаранцију банке, која мора садржавати клаузуле: „неопозива, без увјетна, без приговора и платива на први позив“. Даљи наводи из гаранције, да захтјев за плаћање мора пратити копија књиговодствене документације тужитеља, су у прилог закључку да је предметна гаранција уствари посебна подврста гаранције без приговора, која је у међународној пословној пракси позната као - документарна банкарска гаранција, чија је реализација условљена презентирањем одређених докумената, али не зависи од основног посла, као што је то случај код јемствене или акцесорне гаранције. При томе, наведени услов за доставу документације је у конкретном случају у цјелости испоштован. Наведено произлази из садржаја захтјева за плаћање корисника гаранције од 02.09.2009. године, захтјева и SWIFT поруке Загребачке банке д.д Загреб, као нотифицирајуће банке (обоје од 07.09.2009. године).

Већ је речено да код апстрактне гаранције банка (гарант) не може истицати према кориснику гаранције приговоре које налогодавац као дужник може истицати према кориснику, већ може употријебити само приговоре из гаранције (нпр. да је истекао рок из гаранције). Наведено значи, да и у случају неважности основног правног посла, раскида или отказа основног уговора, више силе или других ситуација у којима престаје уговор или обавеза која из њега произлази, обавеза банке по издатој самосталној и апстрактној гаранцији и даље постоји, јер наведене околности не утичу на њену пуноважност.

Из ових разлога, чињеница да су тужитељ и ТДР д.о.о. Р., одредбом члана 19. каснијег уговора о куповини и дистрибуцији духанских производа (на коју одредбу се тужитељ позива и у ревизији), уговорили да примјеном тог уговора (01.02.2009. године) престају да важе сви раније закључени уговори између уговорних страна би била од значаја само да је по уговору о кредиту закључена акцесорна гаранција. Међутим, код тога да спорна гаранција представља апстрактну и самосталну гаранцију, те да је тужитељ приликом закључења новог уговора пропустио да опозове односно поништи предметну гаранцију, сходно члану 22. Једнообразних правила за гаранције на позив (Публикација МТК 458), која су примјењива само на ову врсту гаранције, односно да обезбједи подношење гаранту саме гаранције или писмене изјаве корисника о

ослобађању од обавезе по гаранцији (која обавеза је супротно ревизионим наводима закључењем новог уговора била на страни тужитеља, а не тужене), а нити је ријеч о ситуацији прописаној чланом 25. поменутих Правила, наведена одредба члана 19. из новог уговора није ослободила тужену обавезе плаћања по предметној гаранцији, која је у вријеме пријема позива за плаћање била у року важења. Наведено код тога да обавеза плаћања од стране банке по гаранцији без приговора, постоји и у случају престанка основног посла. Стога је обавеза тужене и даље егзистирала (члан 2. б) Једнообразних правила за гаранције на позив), док је тужитељ сагласно одредби члана 1087. став 2. ЗОО био у обавези да туженој плати износ који је она исплатила по гаранцији.

Према томе, тужена је у конкретном случају, по пријему првог позива корисника гаранције (у оквиру рока важења гаранције), који је био попраћен одговарајућом документацијом, поступала на правилан и прописан начин (члан 2. б) Једнообразних правила за гаранције на позив, те је у складу са законом износ исплаћене гаранције са рачуна тужитеља дозначен туженој, па нема мјеста ревизионим наводима о погрешној примјени одредбе члана 1087. ЗОО, умјесто одредбе члана 1083. истог закона, у побијаној пресуди. Тиме нема мјеста ни закључку да је усљед наведеног поступања тужене тужитељу причињена штета.

Произлази, да је супротно ревизионим наводима побијана пресуда заснована на правилној оцјени изведених доказа, те је другостепени суд за своју одлуку дао ваљане разлоге.

Из датих разлога, примјеном одредбе члана 248. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 - даље: ЗПП), изјављена ревизија је одбијена.

Одбијен је и захтјев туженог за накнаду трошкова ревизионог поступка у износу од 4.387,50 КМ, на име састава одговора на ревизију, јер се не ради о нужном трошку у смислу одредбе члана 387 став 1. ЗПП.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић